

داستان‌های سینمایی

مروری بر آثار سینمایی اقتباس شده از ادبیات داستانی جهان

سوم مه ۱۹۳۷ وقتی داستان «بر باد رفته» نوشته «مارگارت میچل» برنده جایزه پولیتزر شد، شاید کمتر کسی فکر می‌کرد به فاصله کمتر از ۲ سال بعد یکی از پر مخاطب‌ترین فیلم‌های تاریخ سینمای جهان بر اساس این رمان ساخته شود و به مدت ۲۵ سال روی پرده سینماهای جهان جا خوش کند. یک ماه پس از انتشار رمان «بر باد رفته» یکی از تهیه‌کنندگان هالیوود امتیاز کتاب را به مبلغ ۵۰ هزار دلار از «میچل» خریداری کرد. «دیوید اسلزنیک» با این کار به یکی از سرشناس‌ترین تهیه‌کنندگان تاریخ سینما بدل شد، چرا که در مدت کوتاهی توانست «بر باد رفته» را جلوی دوربین

«ویکتور فلمینگ» ببرد؛ رقمی که در برابر فروش گیشه فیلم در آمریکا و سراسر جهان بسیار ناچیز تلقی می‌شد. بر اساس گزارش‌های با احتساب نرخ تورم تا سال ۲۰۱۴ این فیلم بیش از ۵ میلیارد دلار فروش کرده است. جالب آنکه در سال‌های انتهایی دهه ۲۰، منتقدان سلزنیک او را به خاطر خرید ۵۰ هزار دلار برای خرید امتیاز «بر باد رفته» هزینه کرده، سرزنش می‌کردند و از کار او با عنوان اشتباهی بزرگ یاد می‌کردند اما زمان در فاصله کوتاهی همه چیز را تغییر داد. علاوه بر مخاطبان فراوان، «بر باد رفته» در جشنواره‌های متعدد نیز ستایش شد و ۹ جایزه اسکار را از آن خود کرد.

از لانس لیویر است که با اقتباس از رمانی از شکسپیر ساخته شده‌اند. هارولد هاگز «داستن و نداشتن» را بر اساس داستانی از ارنست همینگوی، کارگردانی کرده است. «مکنی در آفتاب» اثر جورج اتیونس بر اساس رمان «ترزادی آمریکایی» نتودور درایزر تولید شده است. الیا کاران «توبوسی به نام هوس» را بر اساس نمایشنامه‌ای از تنسی ویلیامز کارگردانی کرده است. ساتیا جیت رای «خانه و دنیا» را بر اساس حکایتی از رابیندرانات تاگور، پازولینی «ادیب شهریار» را بر اساس داستان مشهور سوفوکل، کوروساوا «اشومون» را بر اساس داستانی پیچیده از ریونه سوکه آکوتاگاوا و «آشوب» و «سریر خون» را به ترتیب با اقتباسی از آزاد از «شاه لیر» و «مکبث» شکسپیر روایت کرده‌اند.

ویکتور هوگو

به زبان انگلیسی، ساخته «بیل آگوست» است. اگرچه فیلم کوشیده‌است نسخه‌ای وفادار به متن داستان ارائه دهد اما به عقیده برخی نمی‌توان آن را نسخه درست و کاملی از داستان هوگو محسوب کرد. ۱۰- «بینوایان» (۲۰۰۰): این اقتباس از داستان بینوایان نیز مانند فیلم سال ۱۹۳۴ نسخه‌ای کامل است با جزئیات غنی و به همین دلیل قدرت متن اصلی داستان را با خود همراه دارد. در برخی روایت‌ها تغییراتی داده شده اما در مجموع به جوهره شخصیت‌های داستان کاملاً وفادار مانده است. در سال ۲۰۱۸ نیز مینی سریالی با اقتباس از بینوایان در بی‌بی‌سی ساخته شد.

بیشترین اقتباس ادبی در سینما از آثار کدام نویسندگان انجام شده است

قرن نوزدهم است. از این رمان اقتباس‌های سینمایی مهمی شده است: ۱- «بینوایان» (۱۹۳۴): این فیلم ۴ ساعت و نیمه را به جرات می‌توان یکی از کامل‌ترین و رضایت‌بخش‌ترین نسخه‌های اقتباس شده از داستان هوگو به شمار آورد. اگرچه فیلم بسیار طولانی است اما به دلیل پردازش درست داستان، طولانی بودن زمان فیلم چندان آزاردهنده به نظر نمی‌آید. ۲- «بینوایان» (۱۹۳۵): احتمالاً معروف‌ترین و شناخته‌شده‌ترین اقتباس سینمایی از داستان بینوایان با بازی فردریک مارش در نقش «ولسان» و چارلز لافتن در نقش «ژاور». این فیلم اگرچه بسیار شسته‌ورفته به

ویلیام شکسپیر

شکسپیر نزدیک به ۳ قرن پیش از ظهور سینما و در ۵۲ سالگی از دنیا رفت اما نوشته‌ها، داستان‌ها و نمایشنامه‌هایش الهام‌بخش بسیاری از آثار سینمایی شد و فیلمسازان بسیاری نوشته‌های او را منبعی برای ساخت فیلم‌های موثر در سینما قرار دادند. مکبث، هملت، اتلو، ژولیوس سزار، رومئو و ژولیت، تاجر ونیزی، رویای شب نیمه تابستان، کینگ جان، کمدی اشتباهات، هنری پنجم، هیاهوی بسیار برای هیچ، ترویلوس و کریسدا، آنتونیوس و کلئوپاترا، کورولانوس، حکایت زمستان،

ادگار آلن پو

ادگار آلن پو شاعر، روزنامه‌نگار، داستان‌نویس و منتقد ادبی ۱۹ ژانویه سال ۱۸۰۹ در آمریکا به دنیا آمد و ۴۰ سال بعد بر اثر بیماری ناشی از فقر و سوءتغذیه درگذشت. این پو در طول زندگی کوتاه ۴۰ ساله‌اش فقط توانست ۴۱ داستان بنویسد که اکثر آنها کوتاه هستند اما همین داستان‌ها در طول تاریخ سینما تبدیل به ۳۰۸ فیلم کوتاه و بلند شده‌اند و هنوز هم ساخت فیلم از روی آنها ادامه دارد. سال ۱۹۱۰ نخستین فیلم‌ها از داستان‌های آلن پو با عنوان «سوسک طلایی» در فرانسه و «خیمه» و «پاندول» در ایتالیا ساخته شدند اما این فیلم «قتل‌های کوی مورگ» در سال ۱۹۱۴ بود که پو را به سینمادوستان شناسانید. این داستان بارها مورد استفاده سینما قرار گرفت که از مهم‌ترین آنها ۲ فیلم در سال‌های ۱۹۳۲ و ۱۹۷۱ هستند. ادگار آلن پو تأثیر چشمگیری بر ادبیات پس از خود گذاشت و از بنیانگذاران داستان کوتاه به‌مثابه یک فرم ادبی و همین‌طور از بنیانگذاران گونه‌های پلیسی، علمی - تخیلی و وحشت شمرده می‌شود. نویسندگان و شاعرانی نظیر والت ویتمن، ویلیام فالکنر، هرمان ملویل و ری بردبری، اسکار وایلد، آلدوس هاکسلی، فردور داستایوسکی، خورخه بورخس و توماس منان از او تأثیر گرفته‌اند؛ چهره‌هایی که همگی از مولفان و نویسندگان رمان‌هایی بودند که بعدها نسخه سینمایی‌شان نیز ساخته شد.

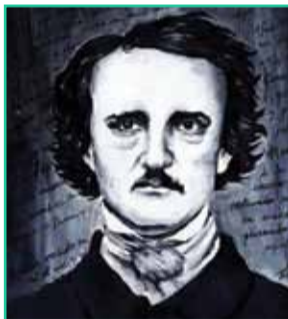
چارلز دیکنز

۸ سال پیش و در دوستمین سالروز تولد چارلز دیکنز (۱۸۱۲-۱۸۷۰)، رمان‌نویس بزرگ انگلیسی، روزنامه‌اشانتنگن تایمز ۱۰ اثر تلویزیونی و سینمایی را به‌عنوان بهترین اقتباس‌های تصویری از آثار این نویسنده کلاسیک معرفی کرد. به جرات می‌توان گفت هر یک از آثاری که در این فهرست آمده‌اند، حداقل ۲ بار مورد اقتباس قرار گرفته‌اند. ۱- «رزوهای بزرگ» (۱۹۴۶) «دیوید لین» که کارگردان سرشناس هالیوود اقتباسی از دیکنز بود که موفق به کسب ۲ جایزه اسکار بهترین کارگردانی و بهترین فیلمبرداری شد. ۲- «سرود کریسمس» (۱۹۵۱)، «اسکرچ» - این اثر دیکنز بارها و بارها مورد اقتباس قرار گرفته است. ۳- «لیورا» (۱۹۶۸) فیلم برجسته «کارول رید» با الهام گرفتن از رمان «لیورا تویست» چارلز دیکنز موفق شد در ۱۱ بخش اسکار نامزد شود و ۶ جایزه اسکار را نیز از آن خود کند. ۴- «داستان دو شهر» (۱۹۳۵)، ۵- «لیورا تویست» (۱۹۴۸): این فیلم سینمایی به کارگردانی «دیوید لین» به‌عنوان بهترین اقتباس از «لیورا تویست» دیکنز محسوب می‌شود. «لک‌گینس»، «اربرت نوتون» و «کی والش» در این اثر سینمایی هنرنمایی کردند. ۶- مینی سریال «خانه غمزه‌ده» (۲۰۰۵)، ۷- مینی سریال «دوریت کوچولو» (۲۰۰۸)، ۸- «هارتین چالوویت» (۱۹۹۴)، ۹- «دوست مشترک ما» (۱۹۹۸)، این مینی سریال سال توسط «جولین فارینو» کارگردانی شد و یک سال بعد در ایالات متحده آمریکا منتشر شد. ۱۰- انیمیشن «سرود کریسمس میکی» (۱۹۸۳): این انیمیشن کوتاه فیلمی بود که کودکان را در دهه ۱۹۸۰ با آثار دیکنز آشنا کرد.

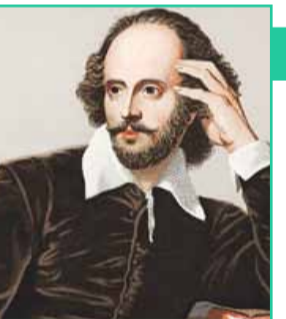
ویلیام شکسپیر

شکسپیر نزدیک به ۳ قرن پیش از ظهور سینما و در ۵۲ سالگی از دنیا رفت اما نوشته‌ها، داستان‌ها و نمایشنامه‌هایش الهام‌بخش بسیاری از آثار سینمایی شد و فیلمسازان بسیاری نوشته‌های او را منبعی برای ساخت فیلم‌های موثر در سینما قرار دادند. مکبث، هملت، اتلو، ژولیوس سزار، رومئو و ژولیت، تاجر ونیزی، رویای شب نیمه تابستان، کینگ جان، کمدی اشتباهات، هنری پنجم، هیاهوی بسیار برای هیچ، ترویلوس و کریسدا، آنتونیوس و کلئوپاترا، کورولانوس، حکایت زمستان،

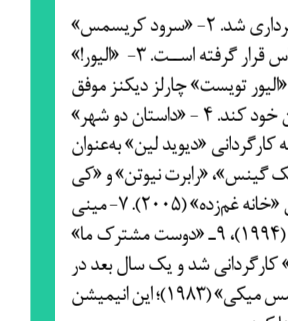
ادگار آلن پو

ادگار آلن پو شاعر، روزنامه‌نگار، داستان‌نویس و منتقد ادبی ۱۹ ژانویه سال ۱۸۰۹ در آمریکا به دنیا آمد و ۴۰ سال بعد بر اثر بیماری ناشی از فقر و سوءتغذیه درگذشت. این پو در طول زندگی کوتاه ۴۰ ساله‌اش فقط توانست ۴۱ داستان بنویسد که اکثر آنها کوتاه هستند اما همین داستان‌ها در طول تاریخ سینما تبدیل به ۳۰۸ فیلم کوتاه و بلند شده‌اند و هنوز هم ساخت فیلم از روی آنها ادامه دارد. سال ۱۹۱۰ نخستین فیلم‌ها از داستان‌های آلن پو با عنوان «سوسک طلایی» در فرانسه و «خیمه» و «پاندول» در ایتالیا ساخته شدند اما این فیلم «قتل‌های کوی مورگ» در سال ۱۹۱۴ بود که پو را به سینمادوستان شناسانید. این داستان بارها مورد استفاده سینما قرار گرفت که از مهم‌ترین آنها ۲ فیلم در سال‌های ۱۹۳۲ و ۱۹۷۱ هستند. ادگار آلن پو تأثیر چشمگیری بر ادبیات پس از خود گذاشت و از بنیانگذاران داستان کوتاه به‌مثابه یک فرم ادبی و همین‌طور از بنیانگذاران گونه‌های پلیسی، علمی - تخیلی و وحشت شمرده می‌شود. نویسندگان و شاعرانی نظیر والت ویتمن، ویلیام فالکنر، هرمان ملویل و ری بردبری، اسکار وایلد، آلدوس هاکسلی، فردور داستایوسکی، خورخه بورخس و توماس منان از او تأثیر گرفته‌اند؛ چهره‌هایی که همگی از مولفان و نویسندگان رمان‌هایی بودند که بعدها نسخه سینمایی‌شان نیز ساخته شد.

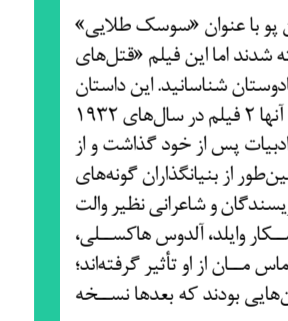
ویلیام شکسپیر

شکسپیر نزدیک به ۳ قرن پیش از ظهور سینما و در ۵۲ سالگی از دنیا رفت اما نوشته‌ها، داستان‌ها و نمایشنامه‌هایش الهام‌بخش بسیاری از آثار سینمایی شد و فیلمسازان بسیاری نوشته‌های او را منبعی برای ساخت فیلم‌های موثر در سینما قرار دادند. مکبث، هملت، اتلو، ژولیوس سزار، رومئو و ژولیت، تاجر ونیزی، رویای شب نیمه تابستان، کینگ جان، کمدی اشتباهات، هنری پنجم، هیاهوی بسیار برای هیچ، ترویلوس و کریسدا، آنتونیوس و کلئوپاترا، کورولانوس، حکایت زمستان،

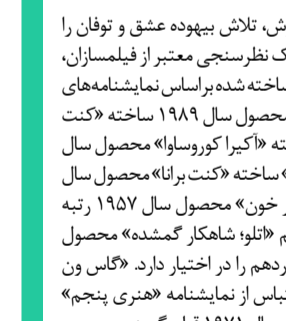
ویلیام شکسپیر

شکسپیر نزدیک به ۳ قرن پیش از ظهور سینما و در ۵۲ سالگی از دنیا رفت اما نوشته‌ها، داستان‌ها و نمایشنامه‌هایش الهام‌بخش بسیاری از آثار سینمایی شد و فیلمسازان بسیاری نوشته‌های او را منبعی برای ساخت فیلم‌های موثر در سینما قرار دادند. مکبث، هملت، اتلو، ژولیوس سزار، رومئو و ژولیت، تاجر ونیزی، رویای شب نیمه تابستان، کینگ جان، کمدی اشتباهات، هنری پنجم، هیاهوی بسیار برای هیچ، ترویلوس و کریسدا، آنتونیوس و کلئوپاترا، کورولانوس، حکایت زمستان،

ادگار آلن پو

ادگار آلن پو شاعر، روزنامه‌نگار، داستان‌نویس و منتقد ادبی ۱۹ ژانویه سال ۱۸۰۹ در آمریکا به دنیا آمد و ۴۰ سال بعد بر اثر بیماری ناشی از فقر و سوءتغذیه درگذشت. این پو در طول زندگی کوتاه ۴۰ ساله‌اش فقط توانست ۴۱ داستان بنویسد که اکثر آنها کوتاه هستند اما همین داستان‌ها در طول تاریخ سینما تبدیل به ۳۰۸ فیلم کوتاه و بلند شده‌اند و هنوز هم ساخت فیلم از روی آنها ادامه دارد. سال ۱۹۱۰ نخستین فیلم‌ها از داستان‌های آلن پو با عنوان «سوسک طلایی» در فرانسه و «خیمه» و «پاندول» در ایتالیا ساخته شدند اما این فیلم «قتل‌های کوی مورگ» در سال ۱۹۱۴ بود که پو را به سینمادوستان شناسانید. این داستان بارها مورد استفاده سینما قرار گرفت که از مهم‌ترین آنها ۲ فیلم در سال‌های ۱۹۳۲ و ۱۹۷۱ هستند. ادگار آلن پو تأثیر چشمگیری بر ادبیات پس از خود گذاشت و از بنیانگذاران داستان کوتاه به‌مثابه یک فرم ادبی و همین‌طور از بنیانگذاران گونه‌های پلیسی، علمی - تخیلی و وحشت شمرده می‌شود. نویسندگان و شاعرانی نظیر والت ویتمن، ویلیام فالکنر، هرمان ملویل و ری بردبری، اسکار وایلد، آلدوس هاکسلی، فردور داستایوسکی، خورخه بورخس و توماس منان از او تأثیر گرفته‌اند؛ چهره‌هایی که همگی از مولفان و نویسندگان رمان‌هایی بودند که بعدها نسخه سینمایی‌شان نیز ساخته شد.

ویلیام شکسپیر

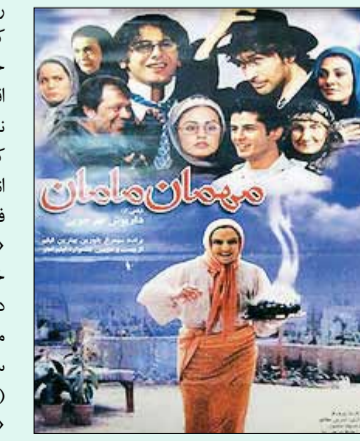
شکسپیر نزدیک به ۳ قرن پیش از ظهور سینما و در ۵۲ سالگی از دنیا رفت اما نوشته‌ها، داستان‌ها و نمایشنامه‌هایش الهام‌بخش بسیاری از آثار سینمایی شد و فیلمسازان بسیاری نوشته‌های او را منبعی برای ساخت فیلم‌های موثر در سینما قرار دادند. مکبث، هملت، اتلو، ژولیوس سزار، رومئو و ژولیت، تاجر ونیزی، رویای شب نیمه تابستان، کینگ جان، کمدی اشتباهات، هنری پنجم، هیاهوی بسیار برای هیچ، ترویلوس و کریسدا، آنتونیوس و کلئوپاترا، کورولانوس، حکایت زمستان،

محمدرضا صفدری، «جاده‌های سرد» ساخته مسعود جعفری جوزانی («گه بابا بمیره» نوشته رضا هگدزی)، «چکمه» ساخته محمدعلی طالبی («چکمه» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «شرم» ساخته کیومرث پوراحمد («فصه‌های مجید» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «صبح روز بعد» ساخته کیومرث پوراحمد («فصه‌های مجید» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «درخت گلایی» ساخته داریوش مهرجویی («درخت گلایی» نوشته گلای ترقی)، «چشم‌هایش» ساخته فرامرز قریبانی («چشم‌هایش» نوشته بزرگ‌علوی)، «همهان مامان» ساخته داریوش مهرجویی («همهان مامان» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «گلوخونی» ساخته بهروز افخمی («گلوخونی» نوشته جعفر مدرس صادقی)، «پادشاه سکوت» ساخته مازیار میری («من قاتل پسران هستم» نوشته احمد دهقان)، «توبوس شب» ساخته کیومرث پوراحمد («سی‌ونه» و یک اسیر» نوشته حبیب احمدزاده)، «همیشه پای یک زن در میان است» ساخته کمال تبریزی («غیرقابل چاپ» نوشته سیدمهدی شجاعی).

محمدرضا صفدری، «جاده‌های سرد» ساخته مسعود جعفری جوزانی («گه بابا بمیره» نوشته رضا هگدزی)، «چکمه» ساخته محمدعلی طالبی («چکمه» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «شرم» ساخته کیومرث پوراحمد («فصه‌های مجید» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «صبح روز بعد» ساخته کیومرث پوراحمد («فصه‌های مجید» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «درخت گلایی» ساخته داریوش مهرجویی («درخت گلایی» نوشته گلای ترقی)، «چشم‌هایش» ساخته فرامرز قریبانی («چشم‌هایش» نوشته بزرگ‌علوی)، «همهان مامان» ساخته داریوش مهرجویی («همهان مامان» نوشته هوشنگ مرادی کرمانی)، «گلوخونی» ساخته بهروز افخمی («گلوخونی» نوشته جعفر مدرس صادقی)، «پادشاه سکوت» ساخته مازیار میری («من قاتل پسران هستم» نوشته احمد دهقان)، «توبوس شب» ساخته کیومرث پوراحمد («سی‌ونه» و یک اسیر» نوشته حبیب احمدزاده)، «همیشه پای یک زن در میان است» ساخته کمال تبریزی («غیرقابل چاپ» نوشته سیدمهدی شجاعی).

تاریک، روشن اقتباس در سینمای ایران

است و در این سفر لزوماً نمی‌توان همه چیز را با خود برد، باید چیزهایی را در توشه قرار داد که ضروری باشد و به موفقیت سفر کمک کند. شاید بتوان فرآیند اقتباس را با جمله‌ای از «هیکل آنز»

سهم سینمای اقتباسی در کشور ما خیلی اندک است. با وجود اینکه در میان همان تعداد اندک هم، آثار ارزشمندی وجود دارد و خالقان آنها هم جزو کارگردانان صاحب سبک و جایگاه در سینمای ملی به‌شمار می‌روند، این روند، سیر پیشرفت و ترقی را طی نکرده است و گویا فیلمسازان نسل جدید سینمای ایران، علاقه‌ای برای رویکرد به گنجینه غنی ادبیات داستانی از خود نشان نمی‌دهند. البته اگر با نگاهی جدی‌تر به روند کاری و حرفه‌ای سینماگرانی که از اقتباس هم بهره‌بردارند بپردازیم می‌توانیم بگوییم برای بیشتر آنها، رویکرد به سمت اقتباس، مفید و سودمند واقع شده است و توانسته‌اند در مسیر خود گامی به جلو بردارند و مسیر پیشرفت خود را هموارتر سازند و حتی گاهی، اقتباس از یک اثر داستانی، سبب شده مسیر اصلی خود را بیابند و در مسیرهای فرعی، خود را محو نسازند و با شناخت بهتری نسبت به توانایی‌های خود، در جهت هر چه بهتر و کاراتر شدن آن توانایی‌ها حرکت کنند. از طرف دیگر، فرآیند اقتباس سینمایی از آثار ادبی، به پیشرفت و ترقی نویسنده ادبی هم کمک شایانی می‌کند و نمی‌توان منکر این حقیقت شد که اقتباس سینمایی سبب شناخته شدن نویسنده در سطحی